

Тема:
**Аналіз економічного
потенціалу
підприємства**

1. Оцінка майнового потенціалу підприємства

2. Аналіз ліквідності та платоспроможності підприємства

3. Аналіз фінансової стійкості підприємства

1. Оцінка майнового потенціалу підприємства

Майновий потенціал характеризується розміром, складом і станом засобів, якими володіє підприємство.

Порядок проведення оцінки майнового потенціалу підприємства

- I. Загальне ознайомлення з даними балансу.
- II. Аналіз структури та динаміки активів підприємства.
- III. Аналіз структури та динаміки пасивів підприємства.
- IV. Розрахунок основних показників, що характеризують майновий стан підприємства.

І. Загальне ознайомлення з даними балансу.

Оцінюється зміна валюти балансу, ознаки нормального балансу, виявляються так звані “хворі” статті звітності.

За необхідності можна здійснювати додаткове коригування статей балансу на індекс інфляції.

Оцінюючи *перший розділ активу балансу*, необхідно враховувати, що:

- значна частка приросту **нематеріальних активів** у зміні загальної величини необоротних активів характеризує обрану підприємством стратегію як *інноваційну*, оскільки вкладаються кошти в патенти, ліцензії, іншу інтелектуальну власність;
- якщо **виробничі основні засоби та незавершене будівництво** займають найбільшу частку в необоротних активах, то це може свідчити про орієнтацію на створення матеріальних умов для *розширення основної діяльності підприємства* (при цьому, необхідно враховувати можливий вплив переоцінки вартості основних засобів);
- за певних умов збільшення частки таких елементів як **незавершене будівництво та довгострокова дебіторська заборгованість** може *негативно вплинути на ефективність діяльності підприємства*, адже вказані активи не беруть участі у виробничому обороті;
- наявність **довгострокових фінансових вкладень** вказує на *інвестиційну спрямованість підприємства*, за умови визнання підприємства неплатоспроможним необхідно вивчити склад і структуру фінансових вкладень, оцінити їх ліквідність і доцільність.

**Оцінюючи *другий розділ активу балансу*, необхідно
враховувати, що:**

1) збільшення **грошових коштів** на рахунках у банку свідчить, як правило, про *зміцнення фінансового стану*. Наявність значних залишків грошових коштів протягом тривалого часу може бути результатом *неправильного використання оборотних засобів*;

2) збільшення питомої ваги **виробничих запасів** може свідчити про:

- *нарощування виробничого потенціалу підприємства*; прагнення за рахунок вкладень у виробничі запаси захистити грошові активи підприємства від знецінення внаслідок інфляції;

- *нераціональність обраної господарської стратегії*, внаслідок якої значна частина оборотних активів іммобілізована в запасах, ліквідність яких може бути невисокою;

3) зростання **дебіторської заборгованості** не завжди оцінюється негативно (при розширенні обсягів діяльності зростає кількість контрагентів)

Збільшення частки оборотних активів у майні може свідчити про:

- **формування мобільнішої структури активів, яка сприяє прискоренню оборотності активів підприємства;**
- **вилучення частини оборотних активів на кредитування споживачів готової продукції та інших дебіторів, що характеризує мобілізацію цієї частини оборотних засобів із виробничого процесу;**
- **згортання виробничої бази;**
- **викривлення реальної оцінки оборотних засобів внаслідок існуючого порядку їх бухгалтерського обліку тощо.**

Таблиця 2. Макет таблиці для аналізу структури оборотних активів за ступенем ризику, %

Ступінь ризику	Групи оборотних активів	Частка групи в загальному підсумку		Абсолютне відхилення
		на початок періоду	на кінець періоду	
1. Мінімальний ризик	Наявність грошових засобів			
2. Малий ризик	Дебіторська заборгованість, запаси, готова продукція на складі (масового споживання)			
3. Середній ризик	Витрати майбутніх періодів			
4. Високий ризик	Прострочена та безнадійна дебіторська заборгованість, неліквідні запаси			

У пасиві балансу можливі наступні зміни:

- 1) зростання суми власного капіталу** свідчить про *збільшення власних джерел фінансування активів* і є позитивною тенденцією;
- 2) відсутність довгострокових зобов'язань** може бути як позитивною, так і негативною тенденцією залежно від характеру обраної підприємством стратегії розвитку;
- 3) зростання поточних зобов'язань** може оцінюватися як позитивна або як негативна тенденція. Таке зростання можна вважати позитивними за умови якщо відсоткові ставки за кредити нижчі за відсоткові ставки за дивідендами. Також зазначене зростання свідчить про довіру кредиторів підприємству, про його позитивний діловий імідж.

IV. Розрахунок основних показників, що характеризують майновий стан підприємства:

- сума господарських засобів, що знаходяться на балансі підприємства
- вартість чистих активів підприємства
- частка основних засобів у валюті балансу
- співвідношення необоротних і оборотних активів
- частка активної частини основних засобів
- коефіцієнт зносу та коефіцієнт придатності основних засобів
- коефіцієнт оновлення, вибуття і приросту основних засобів

*2. Аналіз ліквідності та
платоспроможності
підприємства*

Ліквідність – здатність підприємства перетворити свої активи в грошові кошти для покриття боргових зобов'язань.

Під ліквідністю активу розуміють його здатність трансформуватися в грошові засоби у процесі передбаченого виробничого процесу.

Платоспроможність – можливість підприємства своєчасно задовольнити платіжні зобов'язання, тобто наявність у суб'єкта господарювання грошових засобів та їх еквівалентів, достатніх для розрахунків за поточними зобов'язаннями, що потребують негайного погашення.

Аналіз ліквідності та платоспроможності здійснюється за наступними етапами:

I. Побудова балансу ліквідності

II. Розрахунок та оцінка показників ліквідності і платоспроможності

I. Побудова балансу ліквідності.

Таблиця 4. Аналіз ліквідності балансу, тис. грн.

№ з/п	Групи активів	На початок періоду		На кінець періоду		Групи пасивів	На початок періоду		На кінець періоду		Платіжний надлишок / недостача, тис. грн.	
		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %		Сума, тис. грн.	Питома вага, %	Сума, тис. грн.	Питома вага, %	на початок періоду	на кінець періоду
1	A ₁					П ₁						
2	A ₂					П ₂						
3	A ₃					П ₃						
4	A ₄					П ₄						
Баланс						Х						

Таблиця 5. Групування активів підприємства

<i>Групи</i>	<i>Умовне позна- чення</i>	<i>Характеристика</i>
Високо- ліквідні	A_1	Грошові кошти і поточні фінансові інвестиції
Швидко- ліквідні	A_2	Дебіторська заборгованість, яка буде погашена за умовами договорів
Повільно- ліквідні	A_3	Запаси (сировина й матеріали, незавершене виробництво тощо) та інші оборотні активи (зокрема, дебіторська заборгованість, строк сплати якої минув), витрати майбутніх періодів, необоротні активи та групи вибуття
Важко- ліквідні	A_4	Активи, які передбачено використовувати більше одного року (або операційного циклу, якщо він перевищує рік)

Таблиця 6. Групування зобов'язань підприємства

<i>Групи</i>	<i>Умовне позначення</i>	<i>Характеристика</i>
Найбільш термінові	P_1	Поточні зобов'язання за розрахунками
Коротко-строкові	P_2	Короткострокові кредити та позикові кошти, поточні забезпечення, доходи майбутніх періодів, зобов'язання, пов'язані з необоротними активами, утримуваними для продажу
Довго-строкові	P_3	Довгострокові зобов'язання та забезпечення
Постійні	P_4	Зобов'язання перед власниками з формування власного капіталу

Співвідношення, що характеризують баланс як абсолютно ліквідний:

$$A_1 \geq \Pi_1;$$

$$A_2 \geq \Pi_2;$$

$$A_3 \geq \Pi_3;$$

$$A_4 \leq \Pi_4$$

Використовуючи наведену методику аналізу ліквідності балансу потрібно враховувати наступні недоліки:

1) На більшості підприємств не виконується перша умова нерівності ($A1 \geq П1$). Як правило, це викликано двома причинами. По-перше, недоцільністю при високій інфляції утримувати в складі активів значну частку високоліквідних активів, тобто грошей і короткострокових цінних паперів, адже вони знецінюються у першу чергу. По-друге, в умовах високої інфляції підприємствам не вигідно своєчасно погашати кредиторську заборгованість, адже за рахунок неї виникає непряме кредитування підприємства.

2) Система нерівностей не враховує покриття платіжної недостачі за другою групою за рахунок надлишку за першою, платіжної недостачі за третьою – за рахунок надлишку за першими двома.

II. Розрахунок та оцінка показників ліквідності та платоспроможності

1. Робочий капітал : $PK = OBA - ПЗ$

Умовні позначення: OBA – оборотні активи; ПЗ – поточні зобов'язання

Рекомендоване значення: $PK > 0$

Економічна інтерпретація: характеризує суму оборотних засобів, що залишиться у розпорядженні підприємства після погашення всіх поточних зобов'язань

2. **Вартість власних оборотних засобів (ВОБЗ)** розраховується як різниця між власним капіталом (BK) і величиною необоротних активів (HA) і умовно показує, яка частина власного капіталу підприємства є джерелом покриття оборотних активів: $BOBZ = BK - HA$

3. **Коефіцієнт покриття (K_n)**
$$K_n = \frac{OBA}{ПЗ} \quad \text{або} \quad K_n = (A_1 + A_2 + A_3) / (П_1 + П_2)$$

Рекомендоване значення: $K_n > 2$ (1,5)

Економічна інтерпретація: характеризує достатність оборотних засобів для покриття поточної заборгованості

4. **Коефіцієнт швидкої ліквідності ($K_{шл}$)**
$$K_{шл} = \frac{BO + ДЗ + ПФІ + ГК}{ПЗ} \quad \text{або} \quad K_{шл} = (A_1 + A_2) / (П_1 + П_2)$$

Умовні позначення: BO – векселі отримані; ДЗ – дебіторська заборгованість; ПФІ – поточні фінансові інвестиції; ГК – грошові кошти

Рекомендоване значення: $K_{шл} > 1$

Економічна інтерпретація: показує, яка частина поточних зобов'язань може бути погашена не тільки за рахунок грошових коштів, але й за рахунок очікуваних фінансових надходжень

5. **Коефіцієнт абсолютної ліквідності ($K_{ал}$):**
$$K_{ал} = \frac{ПФІ + ГК}{ПЗ} \quad \text{або} \quad K_{ал} = A_1 / (П_1 + П_2)$$

Рекомендоване значення: $K_{ал} > 0,2$

Економічна інтерпретація: характеризує негайну готовність підприємства погасити поточні зобов'язання і визначається як відношення суми грошових коштів підприємства та поточних фінансових інвестицій до суми поточних зобов'язань

6. **Частка оборотних засобів у активах (ЧОБА):**
$$Ч_{OBA} = \frac{OBA}{BA}$$

Економічна інтерпретація: показує питому вагу оборотних активів у майні підприємства

3. Аналіз фінансової стійкості підприємства

Фінансова стійкість підприємства – це його платоспроможність в часі з дотриманням умови фінансової рівноваги між власними та залученими джерелами

Під час аналізу фінансової стійкості необхідно дати відповідь на наступні питання:

- яка структура джерел фінансування;
- наскільки підприємство незалежне від зовнішніх джерел фінансування;
- як змінюється рівень цієї незалежності і чи здатне підприємства підтримувати бажану структуру;
- чи відповідає співвідношення активів і джерел утворення майна підприємства завданням його діяльності?

Послідовність проведення аналізу фінансової стійкості:

I. Загальна оцінка фінансової стійкості :

- стійкості капіталу (оцінка стійких пасивів);
- ресурсної стійкості (оцінка взаємодії з постачальниками);
- стійкості управління (адекватності організаційної та виробничої структури підприємства обраній стратегії розвитку та ринковій кон'юнктурі).

II. Визначення типу фінансової стійкості підприємства

2.1. Визначається наявність джерел формування запасів

1. Наявність власних оборотних засобів (Нв):

$$H_v = BK - HA$$

де *BK* – власний капітал, *HA* – необоротні активи.

2. Наявність довгострокових джерел формування запасів (Нд):

$$H_d = H_v + ДстЗ$$

де *ДстЗ* – довгострокові зобов'язання і забезпечення

3. Показник загальної величини джерел формування запасів (Нз):

$$H_z = H_d + ПЗ$$

де *ПЗ* – поточні зобов'язання і забезпечення + доходи майбутніх періодів

2.2. *Виявляється забезпеченість запасів джерелами їх формування:*

1) Надлишок (+) або недостача (–) власних оборотних засобів ($\pm H_B$):

$$\pm H_B = H_B - Z_B,$$

де Z_B – вартість запасів.

2) Надлишок (+) або недостача (–) довгострокових джерел формування:

$$\pm H_D = H_D - Z_B$$

3) Надлишок (+) або недостача (–) загальної величини джерел формування запасів:

$$\pm H_3 = H_3 - Z_B$$

2.3. Встановлюється тип фінансової стійкості

Таблиця 7. Методика визначення типу фінансової стійкості підприємства

Система умов	Тип фінансової стійкості			
	Абсолютна стійкість фінансового стану	Нормальна стійкість фінансового стану	Нестійкий фінансовий стан	Кризовий фінансовий стан
	$+H_{\text{в}}$	$-H_{\text{в}}$	$-H_{\text{в}}$	$-H_{\text{в}}$
	$H_{\text{в}} = 3_{\text{в}}$	$+H_{\text{д}}$	$-H_{\text{д}}$	$-H_{\text{д}}$
	—	$H_{\text{д}} = 3_{\text{в}}$	$+H_{\text{з}}$	$-H_{\text{з}}$
—	—	$H_{\text{з}} = 3_{\text{в}}$	—	

Абсолютна стійкість фінансового стану характеризується тим, що сума власних оборотних засобів перевищує вартість запасів суб'єкта господарювання. При цьому спостерігається надлишок власних оборотних засобів або рівність суми власних оборотних засобів і запасів.

Нормальна стійкість фінансового стану гарантує платоспроможність підприємства, при цьому вартість запасів суб'єкта господарювання менша або дорівнює сумі довгострокових джерел фінансування.

При **абсолютній і нормальній** стійкості фінансового стану **спостерігається високий рівень доходності та відсутність порушень платіжної дисципліни.**

Нестійкий (передкризовий) фінансовий стан

характеризується тим, що зберігається можливість відновлення платоспроможності за рахунок поповнення власного капіталу та збільшення власних оборотних засобів, а також додаткового залучення довгострокових кредитів.

При нестійкому стані **фінансова стійкість вважається допустимою, якщо виконуються такі умови:**

- вартість виробничих запасів разом із вартістю готової продукції дорівнюють або перевищують суму короткострокових кредитів і залучених засобів, що беруть участь у формуванні запасів;
- вартість незавершеного виробництва разом із витратами майбутніх періодів дорівнюють або менше суми власних оборотних засобів.

Кризовий фінансовий стан (суб'єкт господарювання знаходиться на межі банкрутства), коли грошові кошти, короткострокові цінні папери та дебіторська заборгованість не в змозі покрити навіть кредиторської заборгованості та прострочених позик.

III. Комплексна оцінка фінансової стійкості

Показники оцінки фінансової стійкості підприємства

1. Коефіцієнт автономії (Ka)

$$\mathbf{Ka = BK / BB}$$

Умовні позначення: BK – сума власного капіталу; BB – валюта балансу

Нормативне значення: **0,5-0,7**

Економічна інтерпретація: характеризує залежність підприємства від зовнішніх джерел фінансування

2. Коефіцієнт фінансової залежності (Кфз)

$$\mathbf{Кфз = ВБ / ВК}$$

Нормативне значення: < 2

Економічна інтерпретація: показує, яка сума загальної вартості майна підприємства припадає на 1 грн. власного капіталу

3. Коефіцієнт фінансової стійкості (Кфс)

$$\mathbf{Ka = BK / ЗК}$$

Умовні позначення: ЗК – сума залученого капіталу

Нормативне значення: > 1

Економічна інтерпретація: характеризує частку власного капіталу у залученому

4. Коефіцієнт співвідношення залученого і власного капіталу (К с ЗК і ВК)

$$\mathbf{К\ с\ ЗК\ і\ ВК = ЗК / ВК}$$

Нормативне значення: < 1

Економічна інтерпретація: характеризує частку залученого капіталу у власному

5. Коефіцієнт стійкості фінансування (Кст.ф)

$$\mathbf{Кст.ф = ВК + ДстЗ / ВБ}$$

Умовні позначення: ДстЗ – довгострокові зобов'язання і забезпечення.

Нормативне значення: **0,8-0,9**

Економічна інтерпретація: показує частину майна підприємства, яка фінансується за рахунок довгострокових джерел

6. Коефіцієнт концентрації залученого капіталу (Ккзк)

$$\mathbf{Ккзк = ДстЗ + ПЗ / ВБ}$$

Умовні позначення: ПЗ – сума поточних зобов'язань і забезпечень

Нормативне значення: < 0,5

Економічна інтерпретація: характеризує частку залученого капіталу в загальній сумі капіталу підприємства

7. Коефіцієнт забезпечення власними оборотними засобами ($K_{забВОбЗ}$)

$$K_{забВОбЗ} = \frac{ВК - НА}{ОбЗ}$$

Умовні позначення: НА – вартість необоротних активів;
ОбЗ – вартість оборотних активів

Нормативне значення: $> 0,1$

Економічна інтерпретація: відображає, яка частина оборотних активів фінансується за рахунок власних засобів

8. Коефіцієнт страхування бізнесу (Кстрах.)

$$\mathbf{Кстрах = РезК / ВБ}$$

Умовні позначення: Рез.К – сума резервного капіталу

Нормативне значення: **> 0,2**

Економічна інтерпретація: показує суму капіталу, який зарезервовано підприємством на кожну гривню майна

Маневреність робочого капіталу	$M_{PK} = \text{Запаси} / \text{Робочий капітал}$	За плано м	Характеризує частку запасів (матеріальних оборотних активів) у загальній сумі робочого капіталу
Коефіцієнт маневреності робочого капіталу	$K_{\text{МанПК}} = \text{Робочий капітал} / \text{Власний капітал}$	$> 0,5$	Розраховується як відношення вартості робочого капіталу (власних оборотних засобів) до суми джерел власних засобів, характеризує ступінь мобільності використання робочого капіталу підприємства
Коефіцієнт забезпечення запасів робочим капіталом	$K_{\text{зрк}} = \text{Робочий капітал} / \text{запаси}$	$> 0,2$	Характеризує рівень покриття матеріальних оборотних активів
Коефіцієнт структури фінансуванн я необоротних активів	$K_{\text{структ}} = \text{ДстЗ} / \text{НеобАкт}$	< 1	Показує частину необоротних активів, яка фінансується за рахунок довгострокових залучених коштів

Коефіцієнт довгострокових зобов'язань	$K_{\text{дз}} = \frac{\text{ДстЗ}}{\text{ДстЗ} + \text{ПЗ}}$	< 0,2	Визначає частину довгострокових зобов'язань в загальній сумі джерел фінансування
Коефіцієнт поточних зобов'язань	$K_{\text{пз}} = \frac{\text{ПЗ}}{\text{ДстЗ} + \text{ПЗ}}$	> 0,5	Визначає частку (питому вагу) поточних зобов'язань в загальній сумі джерел фінансування